

UNITÉ

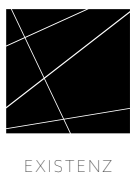

acco

MAAKT KENNIS MET U

DEPARTEMENT
ARCHITECTUUR

Beste lezer

Welkom bij de tweede Unité!

De tweede maar ook de laatste Unité van dit werkingsjaar. Deze editie gaat in première op de Existenzweek. De oude stelplaatsen van de Lijn vormen dit jaar het decor voor lezingen, workshops, feestjes en nog veel meer. Laat je verrassen door de vele hoekjes en kantjes van het bijzondere gebouw en neem ook eens rustig de tijd om deze Unité te doorbladeren in de leeshoek bij een kop koffie of een frisse pint. Het zal waarschijnlijk de eerste en laatste keer zijn dat dit gebouw toegankelijk is voor het publiek!

In deze Unité borduren we verder op de thema's van de vorige editie. Welke lading heeft het begrip 'Utopie'? Welke conclusies konden we tot nu toe trekken uit de lezingenreeks van Stad & Architectuur? We nemen de lezing van Stavros Stavrides onder de loep. Daarnaast stellen we ons vragen bij hoe architectuur wordt overgebracht in verschillende media. Gaat dit niet de verkeerde kant op? Verder wordt er ook aandacht besteedt aan de installatie die doorheen het jaar meereist met Existenz: de geodome.

Als laatste willen we de organisaties en personen bedanken die deze Unité mogelijk maken: het Departement Architectuur, de Faculteit Ingenieurswetenschappen, de sponsors, de schrijvers, de fotografen en de lezers.

Karen Boven | Ward Van Hemeledonck
Verantwoordelijken Unité

 www.existenz.be

 Existenz

 @_existenz

 existenzleuven

INHOUDSTAFEL

Voorwoord 1

Geodome 4

Hannelore Veelaert 7

HORST Arts & Music Festival 8

Architectuur in het tijdperk van massamedia 17

ROTOR 21

Feilloos Fietsen 26

Vernieuwende Denkers 37

Café Mouvé 43

Publieke ruimte, hoe gaat het met u? 45

De Vaartkom 55

Dankwoord 60

Als ingenieur-architecten in spe willen we mensen warm maken voor de combinatie van wetenschap, kunst en architectuur. Dit komt onder andere tot uiting via onze installatie: de 'geodome'. De installatie fungeert als een referentiepunt om de Existenzactiviteiten, maar vooral de opleiding 'ingenieurswetenschappen: architectuur' meer bekendheid te geven. De koepel komt dan ook op de verschillende evenementen terug, telkens met een andere kunstzinnige invulling of aankleding.

Het verband tussen architectuur en ingenieurswetenschappen wordt met de geodome geïllustreerd. Het ingenieursaspect komt naar voor door de zelfdragendheid van de structuur, bekomen met een minimum aan materiaalgebruik. Door de resulterende lichte en open structuur kan de koepel vrij ingevuld worden. Het basisidee blijft echter constant: de zuivere vorm dient als een overkapping die een ruimte definieert. De structuur van een geodetische koepel komt oorspronkelijk van de Amerikaanse architect Buckminster Fuller. De Existenzploeg realiseerde dit idee met een systeem van vijf- en zeshoeken en een diameter van zes meter.

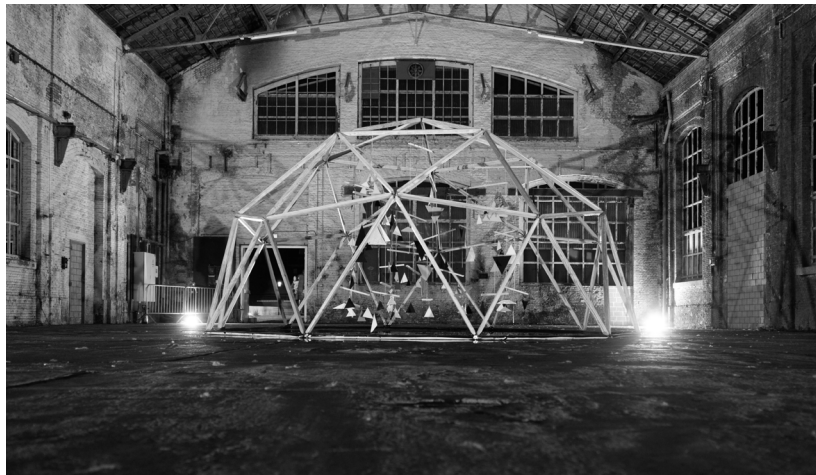
De zuivere vorm dient als een overkapping die een ruimte definieert.

Op het eerste café van Existenz, Café Illuminé, dat doorging op het grasveld voor het geliefde Arenbergkasteel, werd de geodome bekleed met transparante doeken waarop verschillende patronen afgebeeld werden. In de deze keer eerder gesloten sfeer huisde de bonnetjesverkoop, een gezellige zithoek en een kleine tentoonstelling over de Existenzreis naar Amsterdam. De koepel lichtte anderzijds op naar de buitenwereld toe en gaf een dynamische toets aan het geheel van het café. 1.500 studenten en sympathisanten zakten af naar dit pop-up café.

Op Café Mouvé, het tweede cafe, dat plaatsvond in de oude stationshallen van Kessel-Lo, stond alles in het teken van beweging. De installatie 'Dynamic Dome' speelde hierop in. De luchtstromingen in de industriële hallen bewogen voortdurend de zelfgemaakte mobielen: gekleurde en reflecterende driehoeken, opgehangen aan de structuur. Een waterpartij onder de koepel zorgde voor een perfecte weerspiegeling op het wateroppervlakte waardoor de geodome door optisch bedrog het beeld van één grote bol kreeg.

In het de eerste week van het tweede semester van dit academiejaar sloegen Existenz en het STUKcafé de handen in elkaar. De geodome werd pal in het midden van het STUKcafé geplaatst. De grenzen van de structuur werden echter minder streng door de tafels onverstoord te laten doorlopen. Doorheen de week kon men genieten van een laid-back DJ set, caféconcert of een mini-expo van enkele maquettes in de geodome.

De eindbestemming van de geodome wordt de Existenzweek. Door het ombouwen van de oude werkplaatsen van de Lijn en het voorzien van lezingen en events, kunstinstallaties, workshops, ontmoetingen en feestjes wordt er opnieuw leven ingeblazen. Waar moet u zijn? U zal het herkennen door ons centraal punt, de geodome.

Ondertussen is het al de zevende jaargang van het tijdschrift Unité. Iets waar we trots op mogen zijn; de Unité wordt immers officieel opgenomen in het bibarchief van de KU Leuven. Het beeldmateriaal in deze Unité is grotendeels afkomstig van Hannelore Veelaert, die zelf nog aan de wieg stond van de Unité:

Toen ik tijdens mijn architectuurstudies samen met enkele medestudenten Unité oprichtte en daar grotendeels de fotografie voor mijn rekening nam, had ik nooit gedacht dat ik jaren later effectief als architectuur- en interieurfotografe aan de slag zou zijn. Hoewel ik geen opleiding fotografie heb gevolgd, hebben mijn studies wel een zeer grote rol hierin gespeeld. Mijn architecturale achtergrond sluipt immers in alle beelden die ik maak, maar dankzij Existenz kreeg ik ook mijn eerste fotografieopdrachten van een architectenbureau. Verder leerde ik door mijn thesis rond architectuurfotografie ontzettend veel bij over dit onderwerp, maar vooral ook over mijn eigen werk.

Terwijl het architecturale discours grotendeels vertrouwt op fotografie om een project waarachtig te representeren, ben ik er door mijn thesisonderzoek van overtuigd geraakt dat dit onmogelijk is. Het is sowieso moeilijk om een ontwerp in zijn realiteit of volgens de intenties van de architect (dewelke niet altijd overeenkomen) in een beeld te vatten, louter doordat een driedimensionaal ontwerp wordt herleid tot een vlak beeld. Doordat architectuur traditioneel zo geïdealiseerd wordt voorgesteld in fotografie, scheidt dit ook hoge verwachtingen voor de realiteit, waar het gebouw niet altijd aan kan voldoen. Anderzijds kan sommige minder geslaagde architectuur toch mooi voorgesteld worden, terwijl niet alle kwalitatieve projecten goed fotografeerbaar zijn. Bovendien biedt de rendertechnologie van tegenwoordig de kans om een perfecte 'foto' te creëren, nog voor het gebouw gerealiseerd is. Zo wordt deze geïdealiseerde architectuurfotografie in mijn ogen eigenlijk overbodig. Naar mijn mening kan fotografie nochtans wel een waardevolle, maar andere ervaring van een ontwerp weergeven. Door af te wijken van traditionele architectuurfotografie en niet te trachten een perfecte weergave van het gebouw te presenteren, kan men net een veel interessanter beeld bekomen. Al spelend met kadrering, probeer ik architectuur te herleiden tot een grafische compositie die een andere blik werpt op zijn vormtaal en materialiteit. Zo wil ik een abstract, poëtisch beeld bekomen dat op zichzelf kan staan, los van de architectuur die het weergeeft.

Wie meer te weten wil komen over het werk van Hannelore, kan terecht op haar websites: www.hanneloreveelaert.com of www.aupaysdesmerveillesblog.be

HORST ARTS AND MUSIC FESTIVAL

HORST Arts & Music is een festival dat muziek en beeldende kunst samenbrengt op de site van het kasteel van Horst (Holsbeek, België). Het muziekfestival duurt twee dagen en brengt alternatieve elektronische muziek. Het is tevens de start van een tentoonstelling van kunst in de publieke ruimte rond het kasteel.

Kunst, muziek en experiment

Het kasteel biedt een interessante ruimtelijke setting voor een elektronisch muziekfestival met twee podia ingenomen door zowel nationale als internationale producers en dj's. Anderzijds doet deze ambitieuze plek dienst als inspirerende context voor een artistiek programma van in situ beeldende kunstwerken die tot een maand na het festival gratis te bezichtigen blijven.

HORST: een project van vzw Onkruid

Onkruid is een bredere organisatie die expertises in design, stedenbouw, muziek en marketing samenbrengt. Het ontwikkelt acties, interventies of evenementen die mensen verenigen en delen van het ruimtelijk en maatschappelijk braakland activeren. Onkruid is een netwerkorganisatie die diverse projecten realiseerde in zowel binnen- als buitenland (Leuven, Antwerpen, Kopenhagen). Het werd in december 2015 bekroond met de Leuvense Cultuurprijs; een indicatie voor de groei die het doormaakte van een jong collectief tot groeiende culturele organisatie.

HORST presenteert werken waarbij de dialoog tussen beeldende kunst en architectuur impliciet of expliciet een rol speelt.

Op uitnodiging van Onkruid is Gijs Van Vaerenbergh sinds 2014 curator van het beeldende kunstprogramma van HORST. Een thema dat bij vorige edities al onderliggend aanwezig was, kwam in de editie van 2016 nadrukkelijk aan de oppervlakte. HORST presenteerde werken van hedendaagse kunstenaars en architecten waarbij de dialoog tussen beeldende kunst en architectuur impliciet of expliciet een rol speelt; een thematiek die ook centraal staat in het werk van curator Gijs Van Vaerenbergh. Op de editie van 2016 belichtte het programma een aantal van deze praktijken, van zowel gevestigde waarden als jong talent. Als curator stuurt Gijs Van Vaerenbergh samen met Onkruid ook elk jaar een team van vrijwilligers aan dat, in dialoog met de kunstenaars, het voorbereidende werk levert in aanloop naar het festival.

In 2016 toonde Horst in-situ werk van zeven kunstenaars en architecten die elk op hun eigen manier zich verhouden tot het "kunst architectuur complex". De werken situeerden zich in en rond de kasteelvijver. De wandeling rond de vijver creëerde een ruimtelijke aaneenschakeling van de verschillende werken. De kunstenaars werden uitgenodigd om een nieuw werk te bedenken voor de site of om een bestaand werk te herinterpreteren in functie van de context.

Tijdens het openingsweekend van de expo, het festival, vallen beeldende kunst en muziek samen. Niet alleen in de tijd, maar ook in een aantal werken wordt steeds de brug geslagen tussen beide disciplines. Een mooi voorbeeld daarvan is het “artistieke podium” van het festival. Elk jaar wordt een kunstenaar, architect of ontwerper gevraagd om na te denken over een experimenteel podium dat de klassieke relatie tussen muzikant en publiek in vraag stelt. In 2014 herinterpreteerde kunstenaar Jozef Wouters een cirkelvormige tribune die hij initieel voor een dansvoorstelling maakte. Een jaar later zette Robbrecht & Daem architecten de traditie verder. Hun ontwerp van een podium bleef ook na het muziekfestival staan als paviljoen. In 2016 vatte Pieterjan Ginckels het podium op als een opstelling die toevallig als podium dienst deed. De opstelling had als onderwerp een militaire drone, een zeer actueel en geladen maatschappelijk thema. Net als in eerdere werken maakte hij echter geen kopie, maar een domme versie die op handmatige manier werd ge(re)produceerd. Het werk stelde op een beeldende manier vragen bij de geavanceerde technologie, maar misschien nog uitdagender was de absurde confrontatie die de installatie aanging met zowel de middeleeuwse setting van het kasteel als de context van een muziekfestival.

Evengoed wordt er onderzocht hoe men een aangename plek kan maken van een noodzakelijk kwaad.

Er zijn ook installaties die nagenoeg iets verder staan van de eigenlijke scenografie van het festival, zoals bijvoorbeeld “Barricade” van Luc Deleu. Met zijn gekende zin voor ironie bouwde hij op Horst een barricade met boeken, die fundamenteel ingreep op de logica van het tentoonstellingsparcours van Horst. De boekentoren werd alsnog door de meeste festivalgangers beklommen en overwonnen. Interactieve architectuur was geboren.

In 2016 waren er ook installaties die op productioneel vlak een iets grotere uitdaging betekenden zoals de installatie van Filip Dujardin getiteld “Equilibrium”: twee steunberen uit snelbouwsteen waarvan één leek te drijven op het water en zijn tweelingbroer de eeuwen oude kasteelwand leek te ondersteunen. Elk jaar tast HORST de grenzen af van wat er al dan niet mogelijk is op budgettair en productioneel vlak. “Floating Identity” van Elise Eeraerts, een zwevende kopie van de torenspits van het kasteel, was ook een goed voorbeeld van de eindeloze mogelijkheden die het kasteel als inspiratiebron voor kunstenaars biedt.

Naast het artistiek werk, zet HORST ook steeds in op experiment binnen de organisatie van het festival. Zo wordt er nagedacht over een boutique camping waar sociaal contact en goed eten aan een open keukenstructuur centraal staat. Maar evengoed onderzoekt men hoe men een aangename plek kan maken van een noodzakelijk kwaad zoals de toiletten.

De toekomst

In 2017 zal Assemble Studio betrokken worden in de jaarlijkse zoektocht naar een experimenteel en innovatief podium, waarbij de beleving van muziek en het gegeven van een ideale dansvloer onderzocht wordt. Assemble Studio heeft een gecombineerde interesse in kunst, cultuur, muziek en architectuur, en vormt zo de ideale partner om dit ruimtelijk en muzikaal vraagstuk op te lossen. In 2015 won het collectief de toonaangevende Turner Prize met het Liverpool Housing Regeneration project, en momenteel werken zij ook aan de Sugarhouse Studios, een interdisciplinaire plek in Londen, waar ateliers, muziekstudio’s en horeca samen komen.

HORST kijkt ook verder, zo wil het in 2018, samen met verschillende partners een eerste permanent architecturaal werk, van internationale waarde, op de site realiseren.

A community

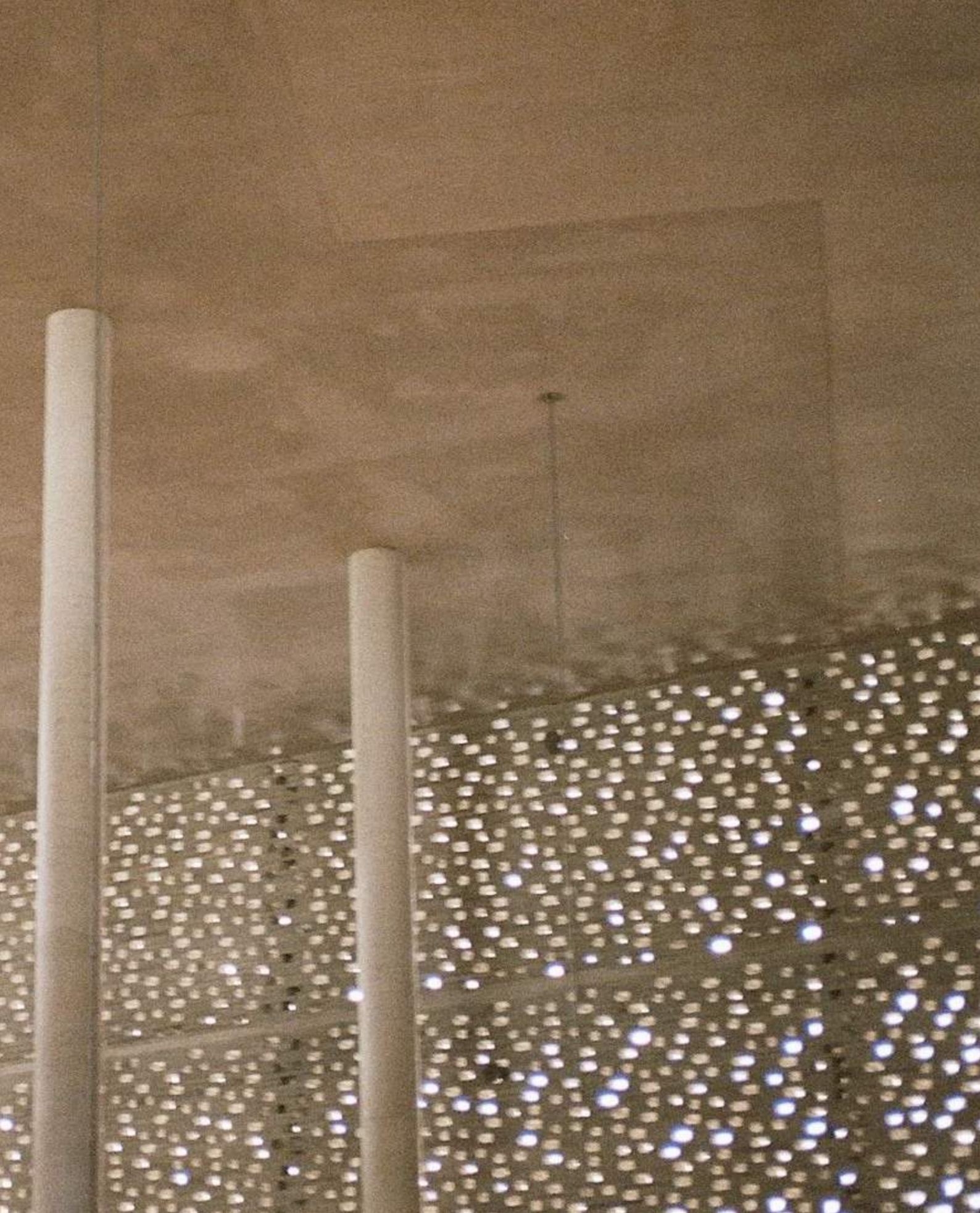
Naast de muzikale line-up, worden er ook lezingen of 'talks' ingericht tijdens het festival waarbij kunstenaars duiding geven bij hun werk of in dialoog gaan met elkaar. Naast de talks worden er eveneens 'walks' georganiseerd: rondleidingen waarbij de kunstwerken worden toegelicht door enthousiaste gidsen of door vrijwilligers die zelf vanuit hun eigen ervaring de productiegeschiedenis van een installatie kunnen meegeven.

Aan het festival gaat een uitgebreide productionele voorbereiding vooraf. Zo worden tal van jonge creatieve mensen betrokken bij het ontwerpproces van de kunstwerken en de scenografie van het festival in samenwerking met de verschillende kunstenaars en architecten.

De realisatie van elk kunstwerk wordt gedragen door een team van vrijwilligers. Voorafgaand wordt met de kunstenaar besproken wat er gerealiseerd wordt, waar op de site en misschien wel het belangrijkste vraagstuk: hoe wordt het kunstwerk gerealiseerd. Als alles op punt staat, kan worden overgegaan in de productionele fase. Er ontstaat een productieteam dat de kunstwerken opvolgt en realiseert op de site zelf. Dit kan gaan van maquettes bouwen en digitaal tekenwerk tot afmetingen uitzetten, grondonderzoek en het letterlijk bouwen op de site met het eigenlijke festival als beloning na een intensieve, leerrijke periode. Zo is het niet oninteressant mee te geven dat binnen vorige Existenz generaties enkele studenten het productioneel traject binnen HORST mee hebben opgevolgd en dit ook als stage ter waarde van 3 studiepunten hebben kunnen inbrengen binnen de opleiding burgerlijk ingenieur-architect. Bij deze, in de kantlijn, een warme oproep!

HORST arts & music
8 – 9 sept 2017
www.horstartsandmusic.com
info@horstartsandmusic.com

Chic

Hip

Trendy

Cool

And completely
Unsustainable.

ARCHITECTUUR IN HET TIJDPERK VAN MASSAMEDIA

Architectuur en media

Voor architectuurstudenten vormt sociale media één van de belangrijkste bronnen van kunst en architectuur. Vrijwel ieder van ons vindt tientallen architectuurgerelateerde pagina's leuk op Facebook en volgt ettelijke instagramfeeds op zoek naar inspiratie. Via andere media, met uitzondering van (gespecialiseerde) tijdschriften, vernemen we vaak bitter weinig nieuws over architectuur. In de Belgische media zien we af en toe de lancering van een nieuw strategisch project of een aantal fel omstreden dossiers zoals Oosterweel, Uplace en het Eurostadion opduiken. Architectuur wordt op die manier vaak herleid tot politiek of economie. Hier en daar voegt men dromerige renderbeelden toe of worden energienormen ter sprake gebracht. Er blijkt een gebrek aan interesse in of besef van het belang van (kwaliteitsvolle) architectuur in onze maatschappij.

In Nederland speelt zich een gelijkaardig verhaal af, zoals vastgesteld door Mark Minkjan in het artikel 'Het nieuwste gebouw op de Amsterdamse Zuidas is een plaatje – en niet veel meer dan dat' dat hij publiceerde voor 'The Creators Project'. Minkjan is zelf hoofdredacteur van de website 'Failed Architecture' waar de maatschappelijke impact van architectuur onderzocht en

bekritiseerd wordt. Het artikel beschrijft de toestand van architectuur in de mainstream media als een combinatie van onrealistische beelden en 'greenwashing', een praktijk waarbij een gebouw onterecht wordt voorgesteld als milieuvriendelijk. Minkjan gebruikt de berichtgeving rond MVRDV's nieuwe ontwerp voor Ravel Plaza op de Amsterdamse Zuidas als case study en won hiervoor zelfs de Geert Bekaertprijs voor architectuurkritiek.

Focus op visuele kwaliteit

Vrijwel alle informatie over renders is technische informatie, online word je overspoeld met tutorials en reclame voor softwarepakketten. De focus ligt vrijwel altijd op hyperrealistische beelden en visuele kwaliteit waardoor de architecturale en stedelijke kwaliteiten moeilijk te lezen zijn. De visuele kwaliteit van het ontwerp blijft, naast het financiële plaatje, een doorslaggevend criterium voor de bouwheer. Aangezien de architect afhankelijk is van de bouwheer kan hij/zij hier moeilijk onderuit. De combinatie met een nogal gebrekkige stedenbouwkundige regelgeving zorgt ervoor dat de architect er alleen voor staat wanneer het gaat over de architecturale en stedelijke kwaliteit.

Op één of andere manier slaagt de architectuurwereld er niet in om door te dringen tot de architectuurleek, die snel afgeleid is door woorden als innovatief, uniek of duurzaam. Een utopisch renderbeeld vormt een essentieel deel van het afleidingsmanoeuvre.

Een utopische renderbeeld vormt een essentieel deel van het afleidingsmanoeuvre.

'Greenwashing'

Greenwashing is een fenomeen dat al zo oud is als de ecologische beweging zelf. Milieuvriendelijkheid is tot op vandaag nog steeds een interessante marketingtechniek waar bedrijven, politici en architectenbureaus maar al te graag op inspelen. Via gefotoshopte bomen op gebouwen misleidt men het grote publiek, via het halen van energienormen misleidt men de bevoegde overheidsinstanties. De vraag of al die duurzaamheidslabels en -normen effectief bijdragen tot een betere wereld durven slechts enkelen te stellen. Gelukkig is onze Vlaamse Bouwmeester, Leo Van Broeck, daar één van: 'Sommige architecten denken bij het woord duurzaam meteen aan groene energie, maar met al die rotswol isoleren ze veel meer hun geweten dan hun woning.'

De Vlaamse Bouwmeester staat zeker niet alleen in zijn strijd tegen 'fake eco', ook de burger heeft de laatste jaren van zich laten horen. Via protestacties, referenda en

juridische procedures probeert men steeds vaker vat te krijgen op pseudo-ecologische politieke beslissingen. Oosterweel, Uplace en het Eurostadion getuigen van de impact van deze burgerinitiatieven. Iedereen die een bouwproject tot een goed einde wil brengen, zal rekening moeten houden met een steeds beter geïnformeerde publieke opinie.

Render of realiteit?

Het debat rond representatie van architecturale en stedelijke kwaliteit is brandend actueel in tijden van 'fake news' en 'alternative facts'. Tegenstellingen tussen de voorstelling en de realiteit domineren het huidige maatschappelijke debat. Vanuit deze hedendaagse invalshoek vertrekken Peter Eisenman en Pieterjan Ginckels in hun auditoriumlezing 'Dystopia', op 21 maart 2017 in het STUK. Peter Eisenman, een gevestigde waarde in zowel de architectuurtheorie als –praktijk, en Pieterjan Ginckels, kunstenaar/architect en docent aan Sint-Lucas Architectuurschool, gaan op zoek naar architectuur voor het tijdperk van het oppervlakkige, het ogenblikkelijke, het vluchtige.

Dit artikel licht slechts een tipje van de sluier over de uitdagingen die de architectuur te wachten staat in het tijdperk van de (massa) media. Als (student-)architect zijn we ons wel bewust van de rol die architectuur kan spelen in de maatschappij, maar hoe overtuigen we het grote publiek? Bij wie ligt deze verantwoordelijkheid, de architectuur of de media? Eisenman en Ginckels doen alvast een zet in naam van de architectuur.

“The things to do are:
The things that need doing,
That you see need to be done,
And that *no one else* seems to
see need to be done.”

– Buckminster Fuller

De Brusselse vzw Rotor, gesticht in 2005, is een collectief van zes personen met een gedeelde interesse in het gebruik en herbruik van materialen, in duurzaamheid, industrie en constructie. Rotor is een bureau dat zowel theoretisch als praktisch te werk gaat. Op theoretisch vlak verrichten ze onderzoek naar industriële processen en nieuwe ecologische modellen. Praktisch gezien maken ze onder meer tijdelijke inrichtingen, prototypes en doen ze aan de recyclage van bouwmaterialen.

Rotor DC

Rotor Deconstruction is een autonoom deelproject van Rotor vzw. De voornaamste bezigheid van deze organisatie bestaat uit het redden van herbruikbare materialen, voorwerpen en toestellen uit kwaliteitsvolle gebouwen die verbouwd of afgebroken zullen worden. In hun online store kan je een heel assortiment aan bouwmaterialen en constructieonderdelen vinden gaande van deuren tot lampen en van tegels tot trappen.

Rotor DC heeft twee manieren van werken. Enerzijds heb je de demontage in hedendaagse, eerder ‘anonieme’ kantoorgebouwen. De eerste stap is dan om nog voor de demontage de aanwezige bouwmaterialen volledig te documenteren. Vervolgens nemen ze contact op met hun standaard afnemers: architecten, projectontwikkelaars,

particuliere bouwheren,... Net voor de sloop van het gebouw in kwestie ontmantelen ze dan doelgericht enkel die materialen die verkocht zijn geraakt. Anderzijds heb je ook de gebouwen met bijzondere waarde, die toch bestemd zijn voor de sloop. Deze gebouwen bevatten soms materialen van uitzonderlijke kwaliteit. In zulke gevallen kiest Rotor ervoor de materialen in opslag te nemen en later zelf te verkopen. Dan moet het echter de moeite waard zijn want ontmanteling, transport en stockage kosten geld.

Deze manier van werken maakt het voor Rotor mogelijk om constructie-elementen opnieuw te verkopen aan een fractie van hun oorspronkelijke kostprijs en tegelijk op een duurzamere en meer ecologisch verantwoorde manier om te springen met bouwmaterialen.

Grindbakken

De komende vijftien tot twintig jaar transformeert de omgeving van de drie oudste dokken van Gent naar een volledig nieuw stadsdeel aan het water. In het kader van het aanstaande masterplan van OMA voor deze havenzone, heeft Rotor een vernieuwende interventie gerealiseerd. De betonstructuur van de grindbakken, die in het verleden werd gebruikt voor het overslaan van zand en grind tussen schepen en vrachtwagens, wordt gedurende de jaren, wanneer de buurt verandert tot een nieuw stadsdeel, toegankelijk gemaakt voor het publiek.

Rotor werd als eerste gevraagd een ingreep in de bakken te realiseren. Daarop besloot het collectief in te grijpen tijdens de schilderwerkzaamheden. Rotor selecteerde en documenteerde een aantal zones die volgens hen van specifiek belang waren. Ter plekke werden kaders gemaakt om delen van de dokken af te schermen tijdens de reinigings- en schilderwerkzaamheden.

Wat voor het publiek nu te zien is, zijn sporen van het gebruik van de grindbakken en het industriële verleden. Zo toont een kader een felle rode kleur, die ontstaan is doordat ook ijzererts in de grindbakken werd opgeslagen. De bakken gaan functioneren als recreatieve ruimte voor de wijk die in dit dokkengebied

gaat verrijzen. De grindbakken worden nu voorzien van water en elektriciteit, doorgangen en trapjes en een witte verflaag. Rotor probeert door middel van dit project tevens een bewustmaking te realiseren van dit onbekende stadsdeel. Het is een duurzame kijk op het aanwezige, industrieel patrimonium, en tegelijkertijd een antwoord op de vraag hoe deze structuren opnieuw

De voornaamste bezigheid van de organisatie bestaat uit het redden van materialen en voorwerpen uit kwaliteitsvolle gebouwen die verbouwd of afgebroken zullen worden.

ingezet kunnen worden voor het algemeen belang van de buurt. Nog voor het masterplan van OMA gerealiseerd wordt, komt er zo een vertrouwd worden met het belangrijke, nieuwe deel van de Gentse binnenstad.

Rotor vzw toont hoe we creatief kunnen omspringen met het begrip duurzaamheid. Het houdt meer in dan enkel het plaatsen van zonnepanelen of een warmtepomp. Door duurzame oplossingen economisch voordelig te maken, ligt de implementatie ervan meer voor de hand.

EXISTENZWEEK

Fietsvriendelijkheid verbeteren met innovatieve ingrepen in de infrastructuur van de stad is vandaag de dag een niet te verwaarlozen onderwerp. Behaaglijke straatlandschappen, de eenvoud van de transportmogelijkheden en het terugdringen van luchtvervuiling binnen de stad zorgen voor een attractieve woonomgeving. Enkele steden zetten reeds in op deze 'high-quality cycle infrastructures' om in te spelen op een groter aantal fietsers in het straatbeeld en de voordelen die dit met zich meebrengt.

Kopenhagen

Kopenhagen staat aan de top op het vlak van fietsinfrastructuur. De Deense architect en urbanist Jan Gehl had een pioniersrol in de verandering van een autogerichte naar een fietsgerichte stad over de laatste veertig jaar. Hij vertrok uit de behoeften van de inwoners en ontwikkelde verhoogde fietspaden, gescheiden van de straat door een stoeprand of een strook auto's. Dit concept staat bekend als de 'Copenhagen-style bicycle lanes'. De auto's vormen dan als het ware een buffer voor de fietsers.

Kopenhagen investeerde in 2012 in verschillende fietsbruggen. De nieuwe fietsbrug 'BicycleSnake' ofwel de 'Cykelslangen', ontworpen door Dissing+Weitling, verbindt twee populaire stadsdelen door een 235 meter slingerend fietspad. Ze biedt de fietser een leuke rit langs de haven en kantoorgebouw op niveau +1 en houdt de fietsers weg bij de voetgangers, het verkeer en de trappen. De brug buigt zich vanuit het Shopping Center naar de haven en tussen de kantoren en residentiële blokken. Ze staat zo in contrast met de statische, betonnen buurt. Om een licht design te bekomen, is de brug gebouwd uit staal.

De 'Cirkelbroen', uitgedacht door Ólafur Eliasson, is een andere stadsingreep met het oog op het dagelijkse leven. Deze voetgangers- en fietsbrug benadrukt de intimiteit rond de kanaalzone. De brug bestaat uit vijf cirkelvormige platformen met elk een eigen mast, refererend naar de zeilboten van vroeger. Hier kunnen voetgangers, fietsers of joggende mensen blikken werpen naar de stad, maar is er ook plaats voor ontmoeting.

"I hope [...] that these people will use Cirkelbroen as a meeting place, and that the zigzag design of the bridge will make them reduce their speed and take a break. To hesitate on our way is to engage in bodily thought. I see such introspection as an essential part of a vibrant city."

Interventies in fietsinfrastructuur moeten echter niet altijd van grote aard zijn. Gebogen vuilnisbakken, designfietsenstallingen en een velopbaar, een lange handgreep naast het fietsenpad wanneer men moet wachten voor een rood licht, zijn enkele voorbeelden van ingrepen die het fietsen nog dat tikkeltje aangenamer maken.

© Poster + Partners

© Jennifer Osborne

Londen

Onder Londen loopt een weids netwerk van tunnels. Designfirma Gensler stelt een dynamische transformatie voor naar een netwerk van fiets- en voetgangerstunnels, 'London Underline', in de bestaande ongebruikte metrotunnels. Hier is echter al wat kritiek op: Mikael Colville-Andersen, lid van Copenhagenize pleit voor integratie van fietsers op het straatniveau. Fietsers hebben immers recht tot een snelle toegang tot winkels, scholen, restaurants... vindt hij.

Architect Sir Norman Foster en landschapsarchitecten Exterior Architecture stelden het project SkyCycle voor, een 219 kilometer lange fietssnelweg boven bestaande spoorwegnetwerken in Londen. De routes zouden een breedte hebben van vijftien meter. Tijdens rush hour worden 400.000 fietsers geschat. Als de constructie realiteit wordt, zal de uitvoering twintig jaar in beslag nemen. De meningen waren verdeeld. Zo stelden men vragen naar de hoeveelheid wind op deze hoogte, en de graad van helling van de opritten.

De London Underline: een fiets- en voetgangersnetwerk in de bestaande ongebruikte metrotunnels.

Duitsland

In Duitsland kunnen de inwoners van het Ruhrgebied binnenkort efficiënt met de fiets naar het werk. Een honderd kilometer lange fietssnelweg zal tien steden verbinden. De snelweg wordt grotendeels aangelegd langs het tracé van oude spoorwegen. Door het toevoegen van fietsbruggen en –tunnels zullen fietsers hier niet moeten stoppen voor verkeerslichten, geheel volgens het principe van een snelweg. De doelstelling is om 50.000 auto's minder op de baan te hebben. Door de populariteit van de elektrische fiets wordt verwacht dat meer mensen de fiets zullen nemen. Het eerste vijf kilometer-lange stukje van de fietssnelweg is reeds geopend.

In Berlijn is er een ontwerpvoorstel ingediend voor een negen kilometer lange fietssnelweg. Deze 'Radbahn' zou onder een oud, verhoogd U1 metrospoor liggen. De route gaat door de meest levendige buurten van Berlijn en zal zo de verschillende districten meer verbinden. Bovendien biedt het oude spoor nog andere voordelen zoals bescherming, een verkeersvrije zone en een snelle urbane verplaatsing. Vandaag de dag is de ruimte onder het spoor braakliggend of een parkeerplaats. Het voorstel geeft langs de radbahn plaats aan micro-economische activiteiten, zoals een 'drive-in café' en sociale recreatieplekken maar ook aan 'workstations' zoals fietswerkplaatsen.

Nederland

Ook onze Noorderburen maken plaats voor het fietsen. Groningen, bijvoorbeeld, werkt aan verwarmde fietspaden. Met de inzet van de warmte uit de bodem (geothermie), warmte uit het riool (riothermie) en zonnewarmte (opgeslagen in de bodem en naar boven gehaald bij vriesweer) kan het fietspad duurzaam sneeuwvrij gehouden worden. Het strooien van zout is immers relatief duur en milieubelastend. Groningen komt daarnaast fietsers tegemoet die door slecht weer moeten met regensensoren in verkeerslichten. Hierdoor zal het licht vaker groen komen te staan voor fietsers als het regent of sneeuwt.

In Amsterdam bevindt zich sinds 2001 's werelds eerste fietsflat aan het Stationsplein. Het gebouw biedt plaats aan 2.500 fietsen, is honderd meter lang en werpt vanop het bovenste verdiep een uitzicht over de omgeving. De Bicycle Flat is een zelfstandige constructie in het water om zo meer ruimte te verkrijgen en het Stationsplein fietsvrij te houden.

Een merkwaardige interventie tenslotte situeert zich in Eindhoven. Hier ligt een uniek fietspad geïnspireerd op The Starry Night van Vincent Van Gogh en ontworpen door designer kunstenaar Daan Roosegaarde. Het fietspad is geasfalteerd en vervolgens bestrooid met duizenden glinsterende steentjes die met behulp van innovatieve technologie overdag opladen en 's nachts licht geven, zo'n zeshonderd meter lang. De route gaat door het gebied waar Vincent Van Gogh himself nog gewoond heeft. Extra straatverlichting wordt hierdoor overbodig.

Leuven

Ook Leuven staat bekend als een fietsstad. Maar met het steeds groeiende aantal inwoners en studenten wordt het steeds moeilijker om aan dit imago te blijven voldoen. Nieuwe wijken worden geschetst of vorm gegeven, kijk maar naar Tweewaters. Door het optimaliseren van de infrastructuur, kan de binnenstad opnieuw versterkt worden bij deze veranderingen.

Het herzien van infrastructuur is bij vele grote steden een hoofddoelstelling geworden. Stockholm heft bijvoorbeeld tol om de toestroom naar de binnenstad te verminderen, Kopenhagen plaatst dan weer als de ultieme fietsstad de fietser op het absolute voorplan. Maar ook in België zien we deze tendens terugkomen. In Antwerpen mogen vanaf februari 2017 sterk vervuilende wagens het centrum van Antwerpen niet meer binnenrijden. De invoering van deze lage-emissiezone zou de hoeveelheid roet en fijnstof in de lucht moeten verminderen. Indien de auto niet aan de norm voldoet, zal een dagpas gekocht moeten worden om de binnenstad in te rijden, zo niet staat u een boete te wachten.

Maar wat houdt dat nieuwe circulatieplan van de binnenstad van Leuven net in? Het verkeersplan zou de binnenstad van Leuven moeten hertekenen en heeft een dubbel doel. Ten eerste wordt de stad voor de bewoner en bezoeker weer aangenamer, vrijer en gezonder gemaakt. Anderzijds wordt de stad ook bereikbaar gehouden voor verschillende vervoersmiddelen. Met de auto de binnenstad binnentreden zal vanaf nu een stuk moeizamer verlopen. Leuven kan niet meer doorkruist worden. In ruil biedt het circulatieplan duidelijke parkeerplaatsen en routes. Zo wordt de binnenstad opgedeeld in verschillende zones met elk een eigen logica. Per zone wordt er gewerkt met een verkeerslus. Deze lussen takken aan op de ring.

Er wordt geïnvesteerd in een fijnmazig fietsnetwerk waarbij de hoofdroutes van de fietsers zoveel mogelijk gescheiden worden van de verkeerslussen van de auto's.

Wanneer we dieper ingaan op de voetgangers- en fietsinfrastructuur zien we dat er getracht wordt de straten en pleinen opnieuw aan de bewoners te geven. In de zomer komen er meer evenementen en groen op de straten en pleinen. Bovendien wordt de voetgangerszone in de historische kern verder uitgebreid. Fietsers en voetgangers krijgen prioriteit op snelle en veilige verbindingen. Er wordt geïnvesteerd in een fijnmazig fietsnetwerk waarbij de hoofdroutes van de fietsers zoveel mogelijk gescheiden worden van de verkeerslussen van de auto's. Op de verkeerslussen komen fietssuggestiestroken of fietspaden zodat men een duidelijke plaats krijgt. Als fietser heb je een groot voordeel: je kan- in tegenstelling tot het autoverkeer- wél rechtstreeks van het ene stadsdeel naar het andere gaan.

Als resultaat van dit fietsbeleid zullen de pleinen en straten zich hier naar aanpassen. Er wordt begonnen met het herinrichten van vier pleinen van Leuven. Tijdelijk meubilair dat telkens anders ingevuld kan worden, werd ontworpen door T'Jonck-Nilis Ingenieur-Architecten: bomen, banken, dansvloeren, speelelementen enzovoort. Daarnaast werkt Stad Leuven ook nauw samen met Platform Straten Vol Leuven: een groep vrijwilligers binnen de vzw Leuven Klimaatneutraal 2030. Zij tekenen mee plannen uit en zorgen samen met de stad voor de concrete inrichting.

QUIBUS
INVITIS
GLORIOSA
EX CINERE
CONSURG
1923

IN 'T OUDE VUUR

SEBIPPERSBUIS

*“As an
architect you
design
for the present
with an
awareness
of the past
for a future
which is
essentially
unknown”*

- Norman Foster

Steeds vaker openen de dag van vandaag zaken met een nieuw concept in België. Deze mensen hebben een goed idee én zetten het om in de praktijk. Met hun product geven ze een nieuw positief antwoord op hedendaagse uitdagingen. Ze gaan verder dan enkel het verkopen van producten. Dit type zaken verkoopt producten die een bepaalde levensstijl aanspreken.

Romain Roquette

In het Co-Station, een flexwerksite aan de Gentse Dampoort, huist sinds half november de tweede saladebar van Romain Roquette. Met behulp van verticale serres in de zaak zelf is ze de eerste zelfvoorzienende saladebar in Europa. In deze klimaatkamer zullen ter plekke eigen salades gekweekt worden. Urban Crops, een West-Vlaams bedrijf dat de teelinstallaties bouwt, twijfelt er niet aan dat 'Vertical Farming' de komende jaren zal doorbreken. Bij 'Vertical Farming' worden planten in rekken gekweekt. Hierdoor kunnen meer groenten per vierkante meter geplaatst worden, met veel minder behoefte aan water. Omdat de waterdamp opgevangen kan worden voor hergebruik, zal het waterverbruik tot 95 procent verminderd kunnen worden, volgens Urban Crops. Voorlopig staan enkel bladgroenten en kruiden in de rekken om plaats te besparen maar op termijn kunnen misschien wel groenten aan struiken of bomen voorzien worden. Volgens het principe van een verticale boerderij worden watertoevoer en plantenvoeding automatisch gestuurd en worden de bladgroenten onder ledlampen geplaatst. Ook wordt er gezorgd voor een optimale omgeving qua temperatuur, licht en luchtvochtigheid. Dit zou als resultaat hebben dat de planten op 21 dagen volgroeid zijn, in plaats van vijftig dagen in een serre of zeventig buiten. De boerenkennis wordt dus vertaald in software. Omdat deze klimaatbox een afgesloten geheel vormt, moet er ook niet gewerkt worden met herbiciden of pesticiden.

Omdat de klimaatbox een afgesloten geheel vormt, moet er ook niet gewerkt worden met herbiciden of pesticiden.

Romain Roquette is het geesteskind van de drie vrienden Mathieu, Maxime en Brecht. Zij mikken op twintig vestigingen in België tegen 2020. De samenstelling van hun salades verandert naargelang de opeenvolging van de seizoenen. Door de optimale omstandigheden van de kweekprocedure zouden de salades meer voedingswaarden bevatten dan wanneer de groenten komen uit volle grond. De salade wordt zo naar een hoger niveau getild. Kwaliteit en gezondheid staan centraal. De eerste Romain Roquette draait al volop, vooral 'working professionals' vinden de weg naar de gezonde voeding. Er wordt veel verwacht van deze tweede vestiging.

Koffie en Staal

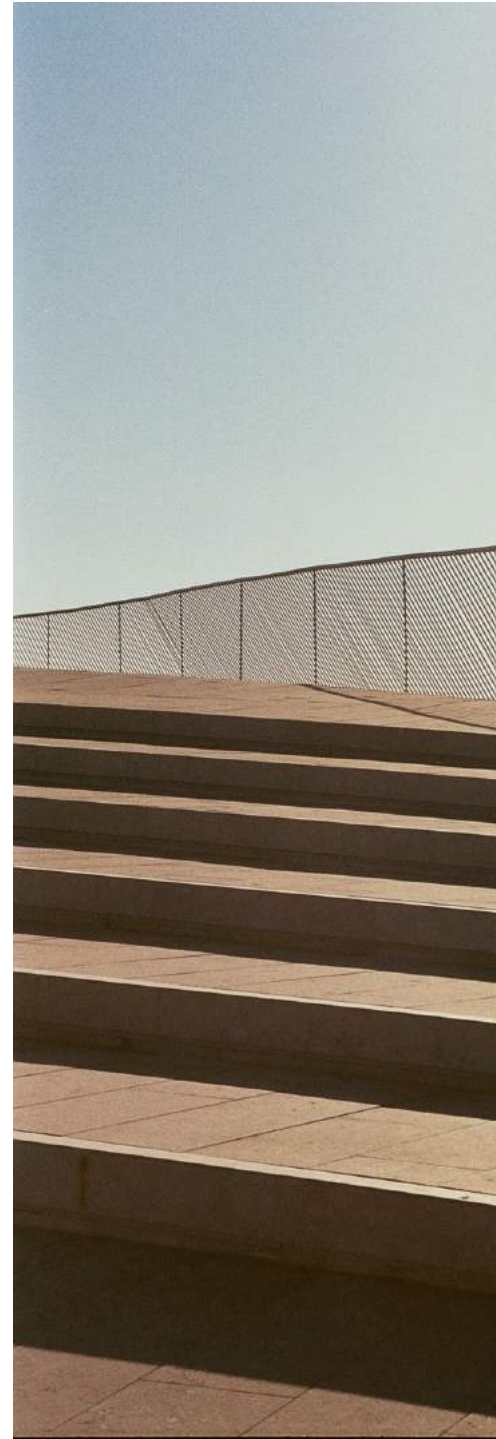
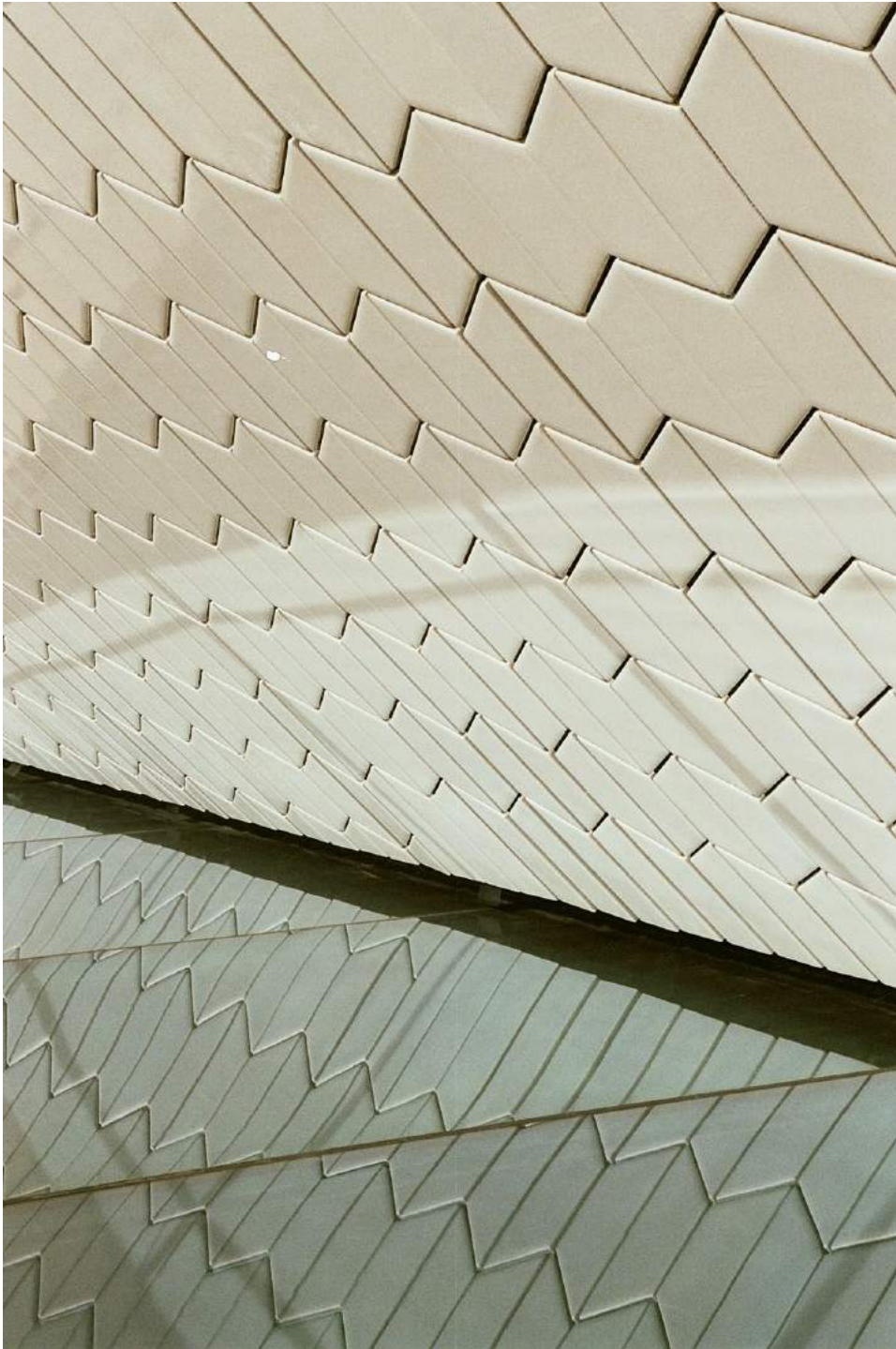
Koffie en Staal is niet zo maar een van de vele koffiebars in Leuven. Het gedreven duo Lino en Nouchka serveren er naast koffie en huisgemaakt gebak ook meubels en juwelen. Alles in de winkel is te koop en kan zelfs op maat gemaakt worden. Lino volgde avondschool lessen en was meteen verkocht. Samen met zijn vrouw Nouchka, interieurvormgeefster van opleiding, combineerden ze hun krachten in het ontwerpen van meubels, gemaakt op ambachtelijke wijze onder de naam Nono. Deze meubels vertrekken vanuit een stalen basis maar worden afgewerkt met een ander kwaliteitsmateriaal zoals hout, glas of steen. Hierdoor bekomen ze een eenvoudig design en elegante stijl. Hun design is al op enkele plaatsen te bezichtigen, bijvoorbeeld Bar Stan en Würst in Leuven. Ook worden juwelen van NUSJ, Nouchka's juwelencollectie, tentoongesteld: een eigentijds design met attentie voor kleur en een etnische touch. De focus op duurzame materialen die meegaan in de tijd laat men niet onberoerd. Ook werken ze met verse – liefst biologische – producten die zoveel mogelijk uit eigen streek komen. Koffie komt van lokale roosterij MOK. Het resultaat mag er zijn: een fris ogende en gezellige koffiebar. Houten kastjes, rekken en krukken, opgehangen aan de muur, vervangen het banale schilderstuk. Aan de grote houten tafel is student, werkende mens of zelfs relaxende lezer welkom.

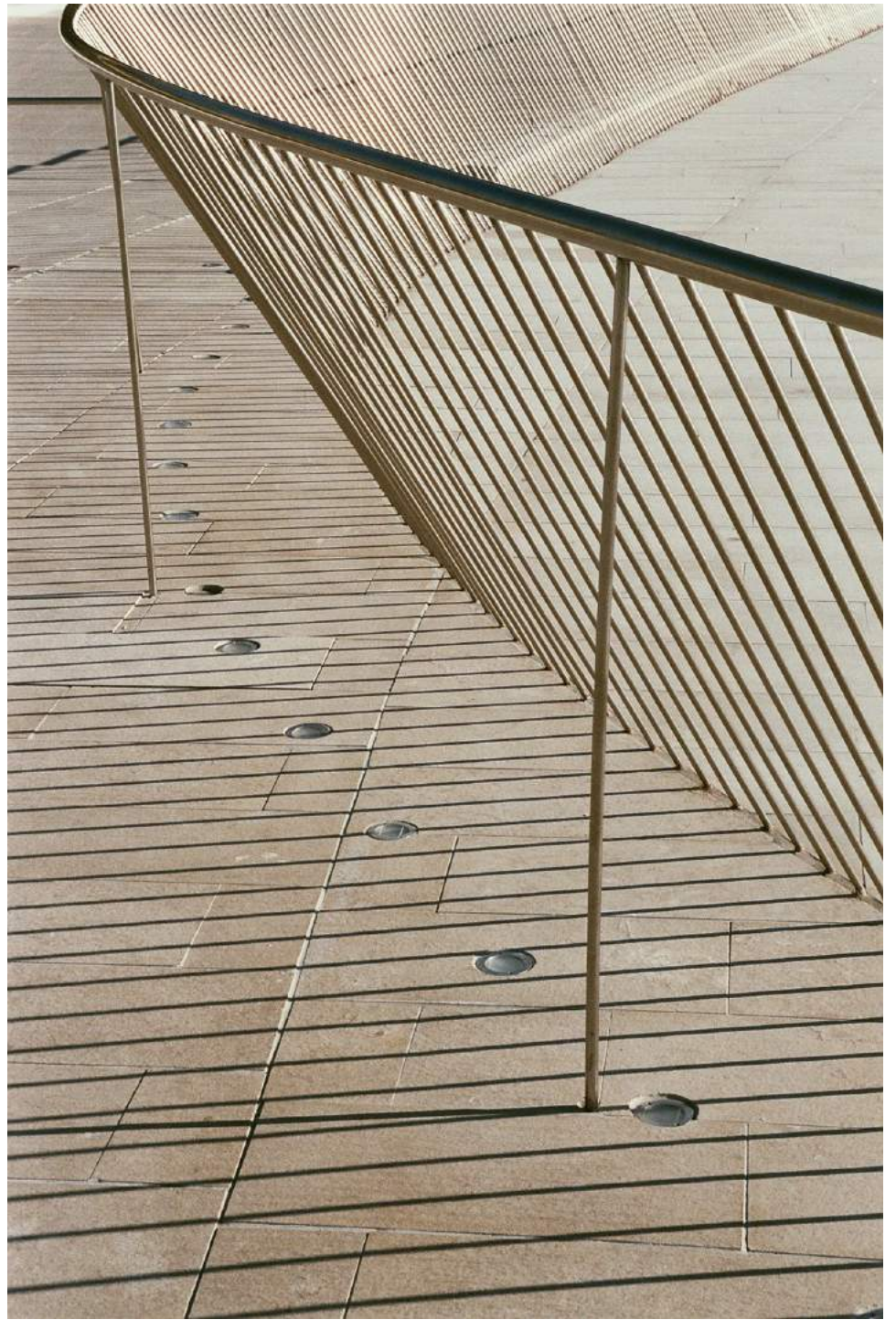
Het verkopen van ecologische producten draagt bij tot het teweegbrengen van een mentaliteitsverandering.

Robuust, the zero waste shop

De winkel Robuust ligt in hartje Antwerpen. Robuust wil het probleem van afval en vervuiling aanpakken bij de bron. Ze doen aan precycleren: door het weglaten van verpakking kan de noodzaak aan recyclage vermeden worden. Hierdoor is Robuust de eerste verpakkingsvrije, biologische speciaalzaak in België. De voedingsmiddelen zoals granen, kruiden en koffie worden in bulk gepresenteerd. Klanten moeten zo hun eigen gereinigde verpakking meenemen en kunnen dan deze lege potten vullen met behulp van de verschillende schepbakken en bidons. Deze potten worden natuurlijk eerst leeg gewogen om zo aan het netto gewicht te komen. Wie zijn materiaal thuis vergeten is, kan in de winkel nog terecht voor linnen zakken, glazen flessen of bokalen. Je kan bij Robuust ook enkel seizoensgebonden groenten en fruit van de lokale bioboer kopen. De gevolgen zijn positief: natuurlijke rijkdommen worden meer bespaard, CO₂-uitstoot wordt verminderd, voedseloverschotten nemen af, afvalbergen verkleinen en de lokale economie – streekproducten krijgen voorrang- wordt gestimuleerd. Naast verse en ecologische producten verkoopt Robuust dus ook het concept van een duurzaam leven.

Zeven december kreeg Cafe Illuminé een opvolger: Café Mouvé. We dansten met Existenz onze weg naar andere oorden in Leuven. De oude stationshallen van Kessel-Lo vormden het decor.

Het thema gedurende de avond, zoals de naam verraadt, was beweging. Al wandelend – of skatend - door deze lange historische gebouwen kwam je in contact met de heen- en weergaande arm van de cellospeler – Emiel Cockx, de schommelende mobielen in de geodome of een performance. Wanneer een danser van het breakdancecollectief een 'battle' tegen zijn opponent won, juichte het publiek enthousiast mee. Het improdansduo kreeg het publiek dan weer bloedstil. The Hipster Jugend en Bjeor zorgde voor dansmuziek.

In tegenstelling tot vorige jaren, begon het café al vanaf de middag. Dit gaf de buurtbewoners de mogelijkheid om zelf de rolschaatsen uit de kast te halen en het interieur van de hallen te verkennen. En het was een mooi zicht: kinderen kregen een grote open ruimte om rijtjesgewijs door te skaten. Om dan weliswaar allemaal over dezelfde scheur in het beton te struikelen.

Het event bood tegelijkertijd ook een kans de eerste Unité te grijpen. Door een installatie, die als een wolk van zwevende bladeren in de hallen hing, kon je al eens een eerste blik werpen naar de artikels.

Café Mouvé omringde de bezoekers met beweging in al zijn vormen. Met een carrot cake en een warme appelcider in de hand, kon iedereen nog eens even bijkletsen. Kortom en onpartijdig gezegd: het was geslaagd!

C mmo Space

Com on Sp ce

ommo Spac

Co mon S ace

C mmon Sp ce

C mmo pace

Common Space

Com on S ace

Commo Spac

C mmon S ace

Common p ce

Com on Spa e

C mmo Spac

Common Sp ce

Common Space

Inleiding

Publieke ruimte is de dada van de ontwerp-begeleiders. Projecten als de Stadshal van Gent door Robbrecht & Daem en Marie-José Van Hee, de betonnen luifel van Niemeyer in het Ibirapuera park van São Paulo, Olmsted's Central Park in New York ... maken deel uit van het vocabularium over de publieke ruimte. Publieke ruimte betekent echter niet hetzelfde als een volledig vrije ruimte: grappig genoeg horen we vaak dat publieke ruimte niet té publiek mag zijn, afhankelijk van de ontwerpcontext.

In de ruimste zin van het woord betekent publieke ruimte 'ruimte die niet privé is', wat zoveel betekent als een ruimte buiten de privésfeer waar een confrontatie met de ander/het andere wacht. Het is een site van regulering, betwisting & uitnodiging tot transgressie, maar vooral een plaats van discussie. Hier geldt de 'sensus communis'; het spreken getuigt van onze notie van de gemeenschap. Maar wat definieert publieke ruimte dan? Is deze überhaupt relevant?

Wat is publieke ruimte?

James Mensch, auteur van 'Public Space', beschrijft de relatie tussen vrijheid en publieke ruimte: als deze nodig is voor het bestaan van publieke vrijheid, hoe kan zij dan zelf ontstaan?

Hij maakt een onderscheid tussen publieke en individuele vrijheid: we bieden anderen publieke vrijheid aan, die afhankelijk is van

onze eigen individuele vrije activiteiten. Deze zijn zelf afhankelijk van de publieke vrijheid die we krijgen van de anderen. Er ontstaat een wederzijdse afhankelijkheid, waarbij het één niet kan bestaan zonder het ander.

Deze verstrengeling zorgt vanzelfsprekend voor een pluraliteit aan perspectieven en projecten. Neem als voorbeeld een parkbankje: voor een oudje is dit een rustplekje om even te zitten, voor een kleuter een eiland in het spel GrondIsLava, ... Publieke ruimte ontstaat alleen als verschijning van anderen, in de door hen gecreëerde context.

Grappig genoeg horen we vaak dat publieke ruimte niet té publiek mag zijn, afhankelijk van de ontwerpcontext.

De inhoud wordt dan ook gegeven door de verscheidene projecten van individuen en groepen; bij een overlap vinden we een gemeenschappelijkheid in inhoud van de vrijheid van het individu, in tegenstelling tot een gap waar een clash van die individuele vrijheid voorkomt binnen dezelfde context. De democratie beheerst de kunst van het compromis, een welbekende manier van omgaan met de ander zijn vrijheid. Het is deze openheid naar andere perspectieven en projecten die de democratie in staat stelt continu terug te komen op een twistpunt met als doel het vinden van gemeenschappelijke grond.

Is deze ongelooflijke vrijheid het ontstaanspunt van de publieke ruimte? Niet noodzakelijk, zegt Mensch: het ontstaan van de publieke ruimte is gelinkt aan de vrije activiteit, die gebonden is aan zowel de ruimte, als de publieke vrijheid. Zodoende is zij ook gebonden aan de individuele vrijheid, waardoor we opnieuw een vicieuze cirkel ontwerpen. Publieke ruimte kan werkelijk gezien worden als een organisme dat muteert, afsterft, ... volgens de wetten van de contingentie.

Vaak is het probleem het gebrek aan kwalitatieve publieke ruimte, niet het gebrek aan de publieke ruimte op zich.

Wat is het nut van publieke ruimte?

Als publieke ruimte gesloten wordt, staat dit gelijk aan het sluiten van de publieke vrijheid, die op haar beurt de individuele vrijheid opheft. Dit is echter nefast voor de publieke ruimte: als er een segment van de cirkel wordt weggenomen, bestaat zij niet meer, maar kan zij ook niet meer ontstaan! De mogelijkheid voor het ontstaan van een publieke ruimte is dan uitgesloten.

R. Ahlbrandt en P. Brophy tonen aan in hun boek 'Neighbourhood Revival' dat publieke ruimte essentieel is voor de stabiliteit van een buurt. Naast onderwijs benoemen zij de straat en ontspanningsruimte als pijlers van de gemeenschap. Een socio-demografische verscheidenheid is zeker wenselijk, want de pluraliteit van de publieke ruimte bevestigt de rijkdom aan perspectieven en projecten, alsook de individuele vrijheid. Hoe gevarieerder deze laatste is, des te groter de publieke vrijheid en de mogelijke perspectieven, ... Daarom benoemt Mensch de publieke ruimte tot een ruimte van macht. De mogelijkheid van één perspectief om de wereld te vormen (lees: zo te boetseren dat enkel het eigen perspectief telt) kan enkel tegengegaan worden door een ander perspectief, een alternatief.

Stel, we wonen in een totalitaire staat als Libië of de voormalige Sovjet-Unie. In de SU toont enkel de Communistische Partij hun perspectief: 'het kapitalisme is rot en oneerlijk, het communisme is goed voor iedereen'. In feite wonen we dan in een staat waar oppositie simpelweg niet bestaat. Er staan limieten op de publiekelijk uitgedrukte

perspectieven. Als gevolg zijn haar inwoners ongebonden, geïsoleerde individuen waarvan de individuele vrijheid gedicteerd wordt door de staat. Zo wordt ook de publieke vrijheid geregeld en gecontroleerd door de staat: er bestaan geen alternatieven, de vrijheid maakt deel uit van de staatscontrole. Als zo'n totalitair regime in elkaar stuikt, zoals ten tijde van de Val van de Muur of de Arabische Lente, worden er strooptochten georganiseerd, breken er rellen uit, ... De staatsgebonden context is verdwenen, maar er zijn geen alternatieven; die waren altijd verboden. Het besef van de commons is verloren: een totalitair regime eist de evacuatie van de publieke ruimte.

Commons

De commons (vrij vertaald het gemeenschappelijk goed), is een term, gepopulariseerd door historicus Peter Linebaugh en architect-activist Stavros Stavrides, die verwijst naar de feodaliteit. Horigen, afhankelijk van de clerus en adel, hangen voor hun levensonderhoud af van dit gemeenschappelijk goed. Daarom worden ze

in het Engels commonsers genoemd, 'zij die een hechte band hebben met de common'. Garret Hardins schreef in 1968 'the Tragedy of the Commons', waar hij uitlegt dat deze commonsers vastzitten in een onvermijdelijk proces dat leidt tot de vernietiging van het goed waaraan hun eigen lot verbonden is. Het

Er is een schisma ontstaan tussen publieke ruimte en gemeenschappelijke ruimte.

egoïsme van de mens ligt aan de grondslag van deze problematiek: door kortzichtig eigenvoordeel te willen behalen, worden de langetermijengevolgen achterwege gelaten. Denk hierbij aan de Sovjet-Unie, waar 5- en 10-jaren plannen schering en inslag waren, die resulteerden in massale hongersnoden, misoogsten, ...

Er is dus nood aan een normering, aan regels. Hoe dan ook kunnen deze nooit universeel positief uitdraaien, omdat trial-and-error een inherente eigenschap is van

het gemeenschappelijk goed: zo kan een ingreep op globaal niveau positief uitdraaien, maar op lokaal niveau desastreus zijn voor het levensonderhoud van een stad.

Regeringen kunnen het gemeenschappelijk goed niet beheersen of controleren zonder een inbreuk te plegen op diens eigenheid. Alle percelen, landsgrenzen, etc. zijn hier bewijs van: historisch gezien was alle private ruimte publiek. In feite is deze willekeurige opdeling van de publieke ruimte absurd: er wordt tegenwoordig compensatie gevraagd voor het publiek gebruik van geprivatiseerde ruimte.

Linebaugh oppert in zijn neomarxistische kritiek dat deze opsplitsing van het gemeenschappelijk goed, dat gedurende duizenden jaren menselijke activiteit behouden bleef, de basis heeft gelegd voor het kapitalisme. De private grond en individualiteit nemen de plaats in van the commons en de community, zo vastgelegd in de grond(!)wet. De voornoemde evacuatie van de publieke ruimte is dus geïnstitutionaliseerd!

Geprivatiseerde publieke ruimte

Rem Koolhaas beschreef in 'The Generic City' een landschap waarin geprivatiseerde publieke ruimte (wat een schitterende 'contradictio in terminis') de straat en de ware publieke ruimte vervangt. Hier wordt de publieke ruimte gecontroleerd en gereguleerd door de privésector: zij spitst zich toe op de midden- en hogere klasse, die in voortdurende angst leven voor de lagere klasse. Dit fenomeen wordt beschreven door Mike Davis: in zijn boek 'The ecosystem of fear' legt hij uit hoe de panische angst van de middenklasse de private veiligheidssector geen windeieren legt, maar nefast is voor de sociale integratie.

Neem nu Downtown Los Angeles; in de jaren '60 ontstond er een heimelijk opererend noodcomité van de economische machten. De politie waarschuwde hen voor een naderende toestroom van zwarten die zou leiden tot zware rellen, waarop zij de renovaties van de publieke ruimte stopzetten. Het resultaat is beangstigend: de binnenstad kan fysiek volledig afgegrensd worden!

Stalen vensterluiken, ondoordringbare toegangswegen en privatieve camera-monitoring maakten de stadskern tot een afsluitbare bunker waartegen zelfs de zwaarste rellen niets uit kunnen halen.

Sta even stil bij de consequenties... Dit betekent dat, zelfs al komt de gehele bevolking op straat (waarbij de publieke vrijheid een essentiële rol speelt), de protesten geen enkel effect zullen hebben. Dit is geen democratie meer te noemen, dit is evengoed een totalitaire staat: de publieke vrijheid wordt volledig schaakmat gezet. Koolhaas' analyse van de Generische Stad is rooskleuriger dan de realiteit: de evacuatie van publieke ruimte komt evengoed voor in onze westerse wereld.

Common Space

Dit is net waarover Stavrides Stavrides, auteur van o.a. 'Common Space', een lezing gaf bij Stad & Architectuur: er is een schisma ontstaan tussen publieke ruimte en gemeenschappelijke ruimte. De publieke ruimte wordt bepaald, onderhouden en gecontroleerd door de staat: ze is onderhevig

aan wetten, regels, ... die haar definiëren en begrenzen. Zo worden er banken met leuningen in het midden geplaatst in parken, zodat daklozen er niet op kunnen liggen om te slapen, of diezelfde parken 's nachts afgesloten, want dan is de publieke ruimte verboden.

De Common Space is de ruimte van het tussen: een paradox van tijdelijkheid en permanentie.

Hier tegenover staat de gemeenschappelijke ruimte, waar geen autoriteit bestaat, behalve die van de kans: een ruimte ontstaan door toeval. De ruimte wordt niet gegeven, ze wordt ingenomen: het is de ruimte van het tussen: een paradox van tijdelijkheid en permanentie. Daarom is het ook een place of the making, een plek in wording: de plek ondergaat een identiteitscrisis. Essentieel is de betekenisverschuiving van de ruimte: haar manifestering an sich is variabel en onbepaald. Zo werd bijvoorbeeld het parlamentsplein in Athene een gemeenschappelijke ruimte

in wording omwille van de volksbetogingen. Het plein ontstond als publieke ruimte, waar de vrijheid van de democratie, oftewel de publieke vrijheid gevierd werd. Deze verschoof echter van betekenis toen de demonstranten het plein innamen en omvormden tot de basis van hun protest. Er is geen leider, maar men werkt samen om de gemeenschappelijke ruimte te onderhouden. De kern van de zaak, het hart van de actie is een problematiek waartegen men in opstand komt. De ruimte fungeert hierin als medium voor de veranderde publieke vrijheid, die de gemeenschappelijke ruimte onderhoudt.

Kwaliteit of kwantiteit?

Ik vind echter niet dat het benoemen van de ruimte tot –zij het publieke, zij het gemeenschappelijke ruimte- de kern van de problematiek aan het licht brengt. Wat is het echte probleem? Het gebrek aan kwantiteit of net het gebrek aan kwaliteit van de publieke ruimte? Deze twee gaan naar mijn mening niet noodzakelijk hand in hand.

Het Sint-Jacobsplein is bijna de ultieme vernedering van banaliteit: de publieke ruimte in ondergeschikt aan berging.

Heel veel publieke ruimte is verloederd of wordt simpelweg niet benut: het Sint-Jacobsplein in Leuven is qua oppervlakte één van de grootste pleinen van de stad, maar deze wordt ingezet als parking. Het is bijna de ultieme vernedering in banaliteit: de publieke ruimte is ondergeschikt aan een berging.

Hoewel er in Gent enorme aversie bestaat tegenover de Stadshal, moeten we haar bewonderen. Het historisch geladen plein tussen het Belfort, Lakenhal, stadhuis en de Sint-Niklaaskerk was voordien evengoed een parking, maar hier is de publieke ruimte teruggenomen door de stad. Ik citeer Irma Amelia's thesis 'From Prestigious to Ordinary Public Spaces' :

“One of the irrefutable potentials- as an existing public space - it has inherent capacities to facilitate the lack of public space.”

Vaak is het probleem het gebrek aan kwalitatieve publieke ruimte –niet het gebrek aan de publieke ruimte op zich.

De Grand Ensemble de Sarcelles is een schoolvoorbeeld van de crisis van de publieke ruimte: zowel de kwantiteit als de kwaliteit van de publieke ruimte is erbarmelijk. Slogans als 'hier leven wij niet, we overleven' of 'leven tussen autoweg en parking' tonen de beleving van de woonwijk die de afvalbuurt van Parijs is geworden: de weinige publieke ruimte die aanwezig is, bezit geen kwaliteit.

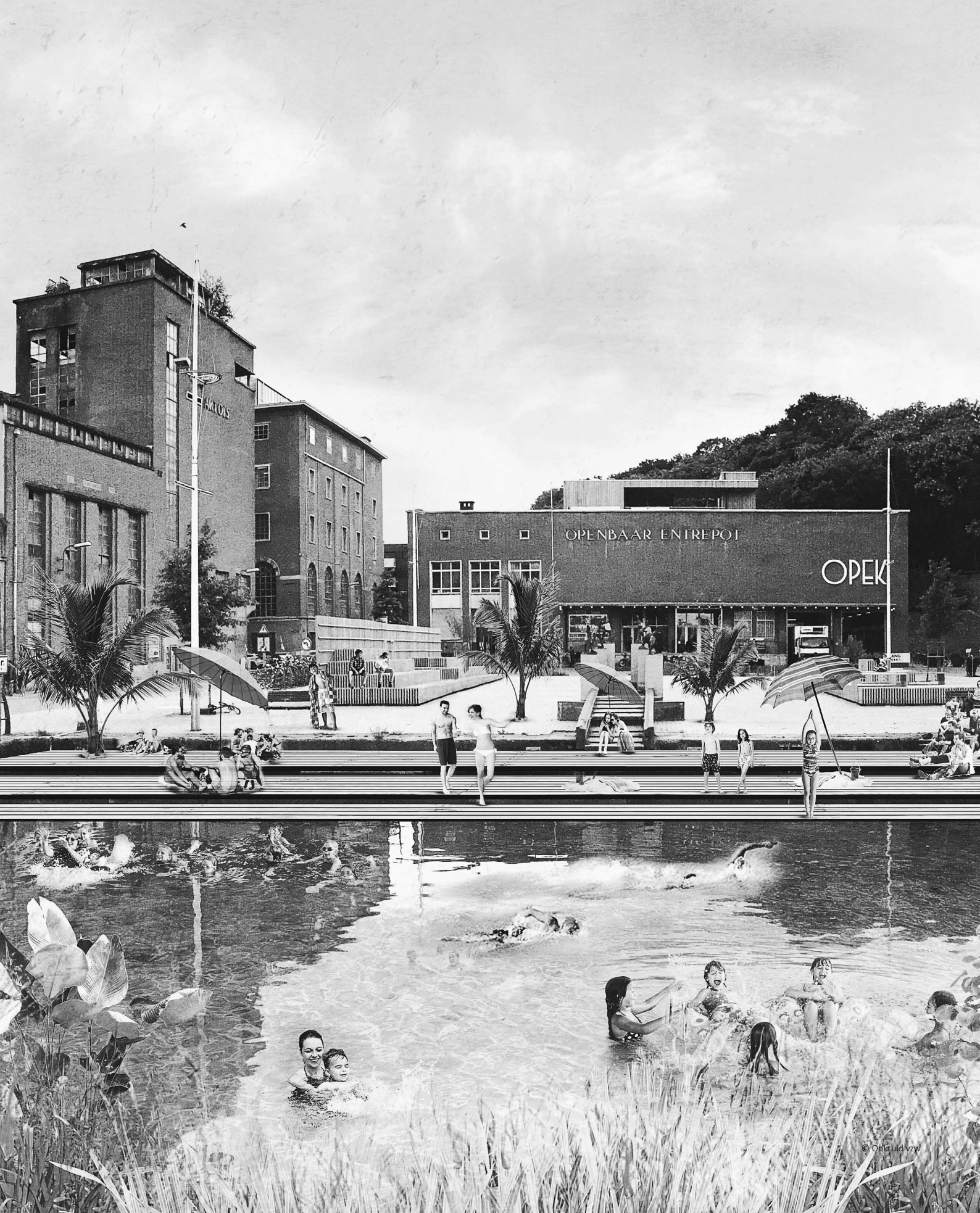
De problematiek van de publieke ruimte komt neer op haar (in)capaciteit om tegemoet te komen aan de steeds veranderende noden en vormen van de publieke vrijheid. Daarom moet zij de ruimte bieden aan een pluraliteit van perspectieven, alternatieven en individuele vrijheden. Alleen zo kan een publieke ruimte ontstaan die kwalitatief is.

EXISTENZWEEK

ARTOIS

OPENBAAR ENTREEPOI

OPEK

Het IABR Atelier Brussels Productive Metropolis onderzocht in 2016 hoe lopende stedelijke projecten binnen Brussel een brug werpen tussen de industrie en de rest van de binnenstad om zo tot een moderne productieve stad te komen. Hun bevindingen vatten ze samen in de tentoonstelling 'A Good City Has Industry'. De besproken stedelijke strategieën trachten een antwoord te bieden op de evolutie van een postindustriële stad naar een productieve stad; een stad waar industrie niet per se uit het straatbeeld gedreven moet worden, maar een stuwend element kan vormen in de beleving van het individu. Zoals ze het zelf zo goed zeggen: 'De stad wordt een plek van consumptie zonder productie' en daar moet verandering in komen. Dat industriële gebouwen een onmiskenbare meerwaarde kunnen vormen is al lang duidelijk in Leuven, maar welke aanpak werd er eigenlijk voorzien voor de Vaartkom? Does our city still have industry?

De Vaartkom speelde een uitgesproken rol in de economische ontwikkeling en welvaart van Leuven. Het industrieel patrimonium dat er zich ontwikkelde zorgde er destijds voor dat Leuven op de kaart kwam te staan als een bruisende handelsmarkt. In recente decennia trokken echter de meeste industriële activiteiten zich weg uit de Vaartkom, voornamelijk omwille van de opkomst van het wegtransport. Deze gebouwen met een karakteristieke uitstraling en een rijk historisch verleden geraken stilaan in verval. Door het sluiten van de ring omheen Leuven is de Vaartkom dan ook nog eens in perceptie een onderdeel van de binnenstad. Het gebied is dringend aan een nieuwe invulling toe.

Daarbovenop is de Vaartkom een plek tussen twee deelsystemen – een soort scharnierpunt. Het Vaartlandschap dat zich buiten de ring bevindt, wordt gekenmerkt door een mix van commerciële, industriële en recreatieve activiteiten en dit allemaal in een industriële architectuur. Anderzijds heb je de binnenstad die zowel woon- als werkfuncties huist in stedelijke architectuur. Deze schaal- en stijlsprong moest de Vaartkom weten te overbruggen. De aanhoudende vraag naar woonst binnen Leuven duwde het masterplan richting dense woonprojecten gecombineerd met commerciële functies op het gelijkvloers. Op groene zones werd ook veel ingespeeld om zo in de moderne stad voor genoeg ademruimte te zorgen.

Deze ambities en masterplannen werden circa 2010 finaal geformuleerd, maar wat kan een rondflanerende voorbijganger in 2017 verwachten van de Vaartkom? Eerst en vooral werden er al enorm veel nieuwbouwprojecten gebouwd. Zeker aan de kant van de ring en langs de oever van het kanaal Leuven-Dijle zorgen deze nieuwe projecten voor kantoorruimten, hippe winkels en appartementen – de start van een nieuw centrum. De kers op de taart van de recente architectuur is de Balk van Beel. Alhoewel de meningen verdeeld zijn, toont dit staaltje architectuur wel aan dat Leuven een duurzame toekomst voor ogen heeft. Het verkeer concentreert zich vooral langs het Engels Plein en onder het viaduct om zo de voetgangers de overhand te geven aan het kanaal. Autovrij is de oever nog niet, maar wel verkeersluw genoeg dat er op een zonnige woensdagnamiddag een groepje skaters zich de straat eigen kan maken.

De Vaartkom moet proberen de schielsprong tussen de binnen- en buitenstad te overbruggen.

Naast de nieuwbouwprojecten werden enkele industriële gebouwen gerestaureerd en ingevuld met nieuwe functies zoals kantoorruimtes, winkels, appartementen en zelfs penthouses. Niet alle historische gebouwen hebben reeds hun opknopbeurt en aangepast programma gekregen. Een bijzonder voorbeeld is echter de voormalige brouwerij De Hoorn, waar in 1926 voor het eerst Stella Artois werd gebrouwen. Dit historisch beschermd gebouw dankt zijn bijzondere karakter aan de monumentale brouwzaal en unieke bouwconstructie. Hoewel er vandaag de dag geen bier meer wordt gebrouwen, kan men er in de Grand Café nog zeker voor een pintje langsgaan. Naast dit café en aanpalend restaurant biedt het gebouw ook onderdak aan tal van creatieve bedrijven en eventzalen. Of hoe een verlaten brouwerij zich omvormde tot een bruisende en innoverende ontmoetingsplaats.

De Vaartkom staat echter niet stil en telt nog tal van toekomstige projecten. Een belangrijke 'work in progress' is het Sluispark. Dit buurtpark is ontstaan in samenspraak met de bewoners. Een tweede cruciaal concept was de Dijle: men wou deze weer naar boven halen, zichtbaar voor allen. De toekomstige loop- en fietsroutes die het park doorkruisen zullen de ruimte verdelen in verschillende velden met elk hun eigen invulling en uitstraling. Er bestaan plannen voor een speelweide, buurtplein, notenboomgaard en een waterspeeltuinen. Naast het Sluispark is ook het Twist & Ark project in opbouw. Momenteel is de ruwbouwfase bijna afgerond. De Twist en Ark liggen aan het kanaal Leuven-Dijle en zijn van de hand van Stéphane Beel. De Twist slaat op een woontoren dat een uitzonderlijk zicht over de stad zal bieden. De Ark is integendeel horizontaal geplaatst en omvat assistentiewoningen voor senioren. Kortom, er wordt ook aan leeftijdscategorieën gedacht.

Er bestaat een onmiskenbare link naar de overkant van de ring, waar nog steeds industriële bedrijvigheid plaatsvindt.

Op de vraag of onze Leuvense binnenstad nog steeds over de industriële activiteit van weleer beschikt, is het antwoord neen. Dit betekent echter niet dat de industrie volledig uit het stadsbeeld gedreven is. De morfologie is grotendeels behouden in de Vaartkom en geeft de buurt een kenmerkend historisch karakter. Er bestaat tevens een onmiskenbare link naar de overkant van de ring, waar nog steeds industriële bedrijvigheid plaatsvindt. Elke autobestuurder of buspassagier wordt als het ware begroet met deze dualiteit wanneer ze Leuven binnenrijden. De industrie kan dus nog steeds aangevoeld worden, maar heeft binnen de ring moeten wijken voor meer stedelijke functies. De kleinere schaal van Leuven en de groeiende dichtheid hebben hoogstwaarschijnlijk naar deze oplossing geleid. Wie weet zullen we op een dag toch deze industrie buiten de grenzen tegemoet gaan en voor een nieuwe opgave staan; zo blijft de almaar evoluerende stad een fascinerend vraagstuk.

VECT

ORWORKS[®]

A NEMETSCHKE COMPANY

DANKWOORD

U bent tot de laatste pagina van deze Unité gekomen, proficiat! We hopen dat we ieder hebben kunnen boeien. Daarnaast was het ook de laatste pagina voor ons, als verantwoordelijken van Unité dit jaar. Het was een genot tweemaal de Unité te kunnen uitbrengen.

Graag zouden we nog iets rechtzetten. Het artikel in de vorige Unité, 'De Stoel is de plaats van de mens, de tafel definieert de ruimte' werd geschreven door Annelies Belemans, die in het kader van haar masterproef onderzoek deed naar het creatief proces achter de meubelontwerpen van Maarten Van Severen. Dit werd niet genoeg benadrukt.

Zoals men wel vaker zegt, maar ook hier vanuit het hart gemeend: deze Unité had niet gerealiseerd kunnen worden zonder de hulp van onderstaande personen, waarvoor hartelijke dank!

Hoofdredactie

Karen Boven
Ward Van Hemeledonck

Schrijvers

Karen Boven
Judith David
Jakob D'herde
HORST Arts & Music
Evert Rosseel
Sigrid Vangeneugden
Ward Van Hemeledonck
Ruben Vanvlasselaer

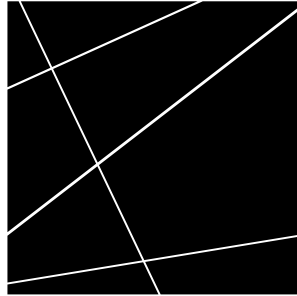
Illustraties

Arthur Ackermans
Francis Hofmans
Vincent Van Praet
Ruben Vanvlasselaer
Hannelore Veelaert

Covers

Pieter Rabijns
Thibaut Van der Beken

Stad & Architectuur vzw

EXISTENZ

 www.existenz.be

 Existenz

 @_existenz

 existenzleuven

Unité is een architectuurtijdschrift uitgegeven door Existenz. Voor het 22ste jaar op rij staat een enthousiaste groep vierdejaarsstudenten burgerlijk ingenieur-architect aan de KU Leuven klaar het Existenzjaar vorm te geven. Met een gemene passie voor architectuur kan de creativiteit weer de vrije loop gaan onder de vorm van allerhande activiteiten. Balancerend op de grenzen van architectuur, omgeving en kunst is de kalender weer gevarieerd gevuld. Het hoogtepunt van dit jaar is de Existenzweek. Eén week lang bezet Existenz een leegstaand gebouw in Leuven om er lezingen, debatten, workshops en allerhande activiteiten te organiseren.

Naast architectuur werpen de artikels, beelden en interviews ook een interessante kijk op design, stedenbouw, kunst en cultuur. Er wordt hierbij veel aandacht besteed aan het thema 'Utopie', in de lijn van het stadsfestival van Leuven. Ook enkele evenementen van Existenz passeren de revue.

EXISTENZ